

CMR TÜRKÇE METİNLERİ

EŞYALARIN KARAYOLUNDAN ULUSLAR ARASI NAKLİYATI İÇİN MUKAVELE SÖZLEŞMESİ (CMR)

Akit taraflar eşyaların karayolundan taşınması koşullarını standartlaştırmanın, özellikle bu tür taşımalarda kullanılan belgeler ve taşıyıcının sorumluluğu bakımından yararlarına inanarak: Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır.

UYGULAMA ALANI

MADDE 1.

- (1) Bu sözleşme, sözleşmede belirtildiği gibi yükleme yeri ve teslim için belirlenen yerin en az biri akit ülke olan iki ayrı ülkede olması halinde, tarafların ikametgâhı ve milliyetine bakılmaksızın ücret karşılığında yüklerin taşıt ile karadan taşınmasına ait her mukaveleye uygulanacaktır.
- (2) Bu sözleşmenin uygulanması bakımından “taşıt” sözcüğü 19 Eylül 1949 tarihli karayolu trafiği anlaşmasının 4'ncü maddesinde tanımlandığı gibi motorlu taşıtlar dizi halinde taşıtlar, römorklar ve yarı römorklar anlamına gelir.
- (3) Bu sözleşme taşımanın devletler veya kamu kurum veya kuruluşları tarafından yapıldığı hallerde de uygulanacaktır.
- (4) Bu sözleşme aşağıdaki durumlarda uygulanmayacaktır.
 - a) Uluslar arası posta anlaşmaları gereğince yapılan taşımalarda
 - b) Cenaze taşımalarında
 - c) Ev eşyası taşımalarında,
- (5) Akit taraflar, iki ve ya birkaçı arasında yapacakları özel anlaşmalarla bu sözleşme hükümlerini değiştirmemeyi kabul ederler. Ancak sözleşmeyi sınır trafiğine uygulamamak veya tamamen kendi ülkeleri içindeki taşıma etkinliklerinde yükler üzerinde hak iddia etmeye yarayan sevk mektubunun kullanılmasına izin vermek gibi durumlar bunun dışındadır.

MADDE 2.

- (1) Mal yüklü taşıt, 14 nücü madde hükümlerinin uygulandığı haller dışında yolun bir kısmında deniz, demiryolu, nehir, kanal veya havayoluyla yük boşaltılmadan taşındığı hallerinde de bu sözleşme tümü için uygulanır. Ancak diğer taşıtlarla yapılan taşımalarda ortaya çıkan kayıp, hasar veya gecikmelerin, karayolu taşımacısının bir fiil veya ihmalden doğmayıp yüklerin diğer taşıtlarda taşınması sırasında ve nedeniyle oluşabileceği kanıtlanır ise, karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu sözleşmeye göre eğer söz konusu diğer taşıtlar ile yükün taşınması için yasal koşullara uygun olarak o taşıt taşıyıcısı ile gönderen arasında bir mukavele yapılmış sayılır ve o mukavele konulması gelenekleşmiş hükümlere göre tayin edilir. Ancak konulmuş bu gibi koşulların bulunmaması hallerinde karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu sözleşmeye göre tayin eldir.
- (2) Eğer karayolu taşımacısı diğer taşıtlar ile de taşıma yapıyor ise sorumluluğu bu maddenin 1 inci paragrafına göre tayin edilir. Ancak bu durumda karayolu ve diğer taşıtlar ile taşıma yapan kimse, iki ayrı kişi gibi işlem görür.

II. TAŞIMACININ SORUMLU OLDUĞU KİŞİLER

MADDE 3

Bu sözleşmenin uygulanması bakımından taşımacı çalıştırdığı kişilerin ve taşımanın yapılması için hizmetlerinden yararlandığı diğer kimselerin görevleri sırasında hareket ve ihmallerinden sanki bu hareket ve ihmalleri kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

III. BÖLÜM

TAŞIMA MUKAVELESİNİN AKDEDİLMESİ VE UYGULANMASI

MADDE 4.

Taşıma mukavelesi bir sevk mektubunun düzenlenmesi ile gerçekleştirilir. Bu mektubun Yokluğu usule aykırı oluşu veya kaybolması bu sözleşme hükümlerine tabi olacak olan taşıma mukavelesinin varlığı ve geçerliliğini etkilemez.

MADDE 5.

- (1) Sevk mektubu üç nüsha halinde düzenlenerek gönderici ve taşımacı tarafından imzalanır. Sevk mektubunun düzenlendiği ülkedeki yasaları izin verdiği takdirde, bu imzalar matbaada basılabilir veya onların yerine gönderici ve taşımacının mühürleri kullanılabilir. Birinci suret göndericiye verilir. İkinci yükle beraber gider. Üçüncüsü ise taşımacı tarafından saklanır.
- (2) Taşınacak yüklerin başka taşıtlara yüklenmesi gerektiği bunların ayrı çeşit yükler olduğu veya ayrı partilere bölünmesi durumunda gönderici veya taşımacı her çeşit ve parti yük için ayrı bir sevk mektubu isteme hakkına sahiptir.

MADDE 6.

- (1) Sevk mektubu şu bilgileri içerecektir.
 - a) Sevk mektubu tarihi ve düzenleme yeri
 - b) Göndericinin adı ve adresi
 - c) Taşımacının isim ve adresi
 - d) Yükün yükleme yeri, tarihi ve teslim için belirlenen yer,
 - e) Yükün gönderildiği kişinin isim ve adresi
 - f) Yükün özelliğinin tarifi, ambalaj şekli ve tehlikeli yükler söz konusu olduğunda bunların herkesçe anlaşılacak şekilde tarifi
 - g) Kaç para olduğu ve bunların özel marka ve sayıları.
 - h) Yükün brüt ağırlığı veya başka bir şekilde ifade edilmiş ise miktarı
 - i) Taşıma ücretleri (Taşıma bedeli, ek giderler, gümrük resimleri ve mukavelenin akdinden teslimine kadar yapılan ödemeler.)
 - j) Gümrük ve diğer formaliteler için gerekli talimatlar
 - k) Aksine olabilecek herhangi bir hükme bakılmaksızın taşımanın bu taşıma sözleşme hükümlerine tabi olduğunu bildirir not.
- (2) Gerekli durumlarda sevk mektubu şu bilgileri de ayrıca içerecektir.
 - a) Aktarmaya izin verilmediğini belirten not,
 - b) Göndericinin ödemeyi kabul ettiği ödemeler.
 - c) Yükün tesliminde yapılacak ödentilerin miktarı
 - d) Yük değerinin beyanı ve tesliminde özel faizi temsil eden miktar
 - e) Yükün sigorta edilmesine dair göndericinin alıcıya vereceği direktif.
 - f) Taşımanın tamamlanması için anlaşmaya varılmış zaman süresi
 - g) Taşımacıya verilen belgelerin listesi
- (3) Taraflar, yarar gördükleri diğer hususları da sevk mektubuna yazabilirler.

MADDE 7.

- (1) Gönderici, aşağıdaki hususların hatalı veya yetersiz oluşundan uğrayacağı zarar, hasar ve yaptığı ödemelerden sorumludur.
 - a) Madde 6 paragraf 1; b),d),e),f),g),j) de belirtilen hususlar,
 - b) Madde 6 paragraf 2,de belirtilen hususlar,
 - c) Sevk mektubunun düzenlenmesini sağlamak veya daha başka hususların içine yazılması amacıyla göndericinin vereceği her türlü diğer hususlar ve talimatlar,
- (2) Göndericinin talebi üzerine taşımacı bu maddenin 1 nci paragrafındaki hususları sevk mektubuna yazarsa, aksi kanıtlanmadıkça bunu gönderici adına yapmış sayılacaktır.

- (3) Sevk mektubu madde 6 paragraf 1 k da belirtilen beyanı içermez ise taşımacı bu ihmâl yüzünden malın kullanma hakkına sahip kişinin bu ihmalden dolayı uğradığı zarar hasar ve yapıldığı ödemelerden sorumlu olacaktır.

MADDE 8.

- (1) Yükü teslim aldığı sırada taşımacı şunları kontrol edecektir.
 - a) Parça sayısı ve bunların üzerindeki marka ve numaralar bakımından sevk mektubundaki beyanların doğruluğu,
 - b) Yükün ve bunların ambalajının görünürdeki durumu,
- (2) Taşımacı bu maddenin 1 nci paragrafında belirtilen beyanları kontrol etmek için gerekli makul araçlardan yoksun ise sevk mektubuna çekincesini gerekçesi ile birlikte yazacaktır. Aynı şekilde yükün ve ambalajların görünürdeki durumu ile ilgili yazacağı çekincenin gerekçelerini de belirtecektir. Çekinceler, gönderici sevk mektubunda bu çekincelere bağlı kalacağını açıkça kabul etmiş olmadıkça göndericiyi bağlayıcı olmayacaktır.
- (3) Gönderici, yükün brüt ağırlığını veya bunların başka türlü ifade edilmiş miktarlarını kontrol etmesini taşımacıdan isteme hakkına sahiptir. Ayrıca parçaların kontrol edilmesini de isteyebilir. Taşımacı kontrol giderlerini isteme hakkına sahiptir. Kontrollerin sonuçları sevk mektubuna yazılır.

MADDE 9.

- (1) Sevk mektubu taşıma mukavelesinin akdine mukavelenin koşullarına ve yüklerin taşımacı tarafından kabulüne karine teşkil eder.
- (2) Sevk mektubunda taşımacı tarafından beyan edilmiş çekince yok ise aksi kanıtlanmadıkça tesellümde yükün ve ambalajların iyi durumda olduğu sayılarının marka ve numaralarının sevk mektubunda yazılı olanlara uyduğu varsayılır.

MADDE 10.

Gönderici kişilere malzemeye ve diğer yüklere gelecek zarar ziyan ve hasardan yükün kusurlu olarak ambalajlanmasından kaynaklanan masraflardan taşımacıya karşı sorumludur. Ancak yükün kabulünde kusur açık seçik ise ve taşımacı tarafından biliniyor ise bu hususta bir çekince beyanında bulunmamış ise bu hüküm geçersizdir.

MADDE 11.

- (1) Malların tesliminden önce tamamlanması gereken gümrük ve diğer formalitelere yerine getirilmesi için gönderici lüzumlu belgeleri sevk mektubunda ilâştirecek yahut ta taşımacıya verecek ve talep ettiği diğer bilgileri kendisine sağlayacaktır.
- (2) Taşımacı bu belgelerle verilen bilgilerin doğruluğunu ve yeterliliğini incelemek zorunda değildir. Gönderici bu gibi belgelerin bulunmaması yetersiz olması veya usule aykırı oluşundan doğacak zarar ziyan ve hasardan taşımacıya karşı sorumludur. Ancak taşımacının hatası veya ihmali görülen durumlar bu hükmün dışındadır.
- (3) Sevk mektubunda belirtilen bu mektuba ekli veya kendilerine verilen belgelerin kaybindan veya hatalı kullanılmasından doğacak sonuçlardan taşımacı, komisyoncu gibi aynı derecede sorumludur. Ancak taşımacının ödeyeceği tazminat yükün kaybolması halinde ödenecek tazminatı geçemez.

MADDE 12.

- (1) Gönderici özellikle taşımayı durdurmasını teslimin yapılacağı yeri değiştirmesini ve ya sevk mektubunda gösterilen alıcıdan başkasına teslim etmesini istemek suretiyle yüke tasarruf etmek hakkına sahiptir.

- (2) Sevk mektubunun ikinci nüshası alıcıya verildiği veya alıcı, madde 13 paragraf 1 'de belirlendiği gibi hakkını kullandığı zaman göndericinin tasarruf hakkı ortadan kalkar. O andan itibaren taşımacı alıcının emirlerine uyacaktır.
- (3) Bununla beraber, gönderici tarafından sevk mektubuna o yolda bir not yazılmış ise, sevk mektubunun düzenlenmesinden sonra tasarruf hakkı alıcıya aittir
- (4) Tasarruf hakkını kullandığı sırada alıcı yükün diğer bir kişiye teslimini emretmiş ise bu diğer kişi başka alıcılar gösterme hakkına sahip değildir.
- (5) Tasarruf hakkını kullanma aşağıdaki koşullara bağlıdır.
 - a) Gönderici veya bu maddenin 3 nücü paragrafında öngörülen durumda bu hakkı kullanmak isteyen alıcı taşımacıya verilen yeni talimatın bulunduğu sevk mektubunu sunmalı ve bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği bütün masraf zarar ve ziyayı ödemelidir.
 - b) Bu talimatın yerine getirilmesi onları yerine getirecek kişinin eline geçtiği anda mümkün olmalı ve ne taşımacının normal işlerine engel olmalı ne de gönderilen diğer yüklerin gönderici veya alıcılarına zarar vermemelidir.
 - c) Bu talimat gönderilen yükün bölünmesine yol açmamalıdır.
- (6) Bu maddenin 5 (b) paragrafında öngörülen hükümlerden dolayı taşımacı aldığı talimatı yerine getirmeyen ise bu talimatı kendine veren kişiye derhal bilgi verecektir.
- (7) Bu maddede öngörülen koşullara göre verilen talimatı taşımacı yerine getirmemiş veyahut ta bunları sevk mektubunun birinci nüshasını istemeden yerine getirmiş ise bu olaydan oluşacak zarar ve zıyan için istekte bulunma hakkına sahip kişiye karşı sorumlu olur.

MADDE 13.

- (1) Yükün teslim için belirtilen yere varışından sonra alıcı, makbuz karşılığında kendisine sevk mektubunun ikinci nüshasını ve yükü teslim etmesini istemek hakkına sahiptir. Yükün kaybolduğu saptanın veya 19 uncu maddede öngörülen zamanın bitiminden sonra ulaşmaz ise taşıma sözleşmesinden doğan hakları, alıcı kendi adına taşımacı ya karşı kullanmak hakkına sahiptir.
- (2) Bu maddenin 1 inci paragrafında kendisine sağlanan haklardan yararlanan alıcı, sevk mektubundan doğan ödemeleri ödemekle yükümlüdür. Fakat bu konuda bir anlaşmazlık çıktığında taşımacı, alıcı tarafından teminat gösterilmedikçe yükü teslim etmek zorunda değildir.

MADDE 14.

- (1) Yük teslim yerine varmadan önce mukaveleyi sevk mektubunda öngörülen koşullara göre uygulamak herhangi bir nedenle imkansız hale gelirse, taşımacı 12 nci madde gereğince, yüke tasarruf etme hakkına sahip olan kişiden talimat isteyecektir.
- (2) Bununla beraber koşullar yükün sevk mektubunda öngörülenlerden farklı bir şekilde taşınmasına olanak sağlıyor ise ve taşımacı 12 nci madde hükümleri gereğince yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden uygun bir zaman içinde talimat alamamış ise, yüke tasarruf etme hakkına sahip kişinin yararlarına en uygun görülen önlemleri almakla yükümlüdür.

MADDE 15.

- (1) Yükün teslim yerine varışından sonra koşullar bunların teslimine engellendiği hallerde taşımacı göndericiden talimat isteyecektir. Eğer alıcı yükü kabul etmezse, gönderici sevk mektubunun birinci nüshasını vermeden yük üzerinde tasarruf etme hakkına sahiptir.

- (2) Alıcı yükü kabul etmemiş bile olsa taşımacıya göndericiden aksine talimat gelmedikçe bunların teslimini isteyebilir.
- (3) Alıcı Madde 12 paragraf 3 gereğince haklarını kullanarak yükün başka bir kişiye teslimine dair emir verdikten sonra bunların teslimini engelleyici koşullar ortaya çıktığında, alıcı gönderici imiş ve diğer kişi alıcı imiş gibi bu maddenin 1 ve 2 nci paragrafları uygulanır.

MADDE 16.

- (1) Taşımacı talimat istemiyle yaptığı ödemelerle bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği masrafları geri alma hakkına sahiptir. Ancak, bu masrafları taşımacının kendi kusur ve ihmali yüzünden yapılmamış olması gerekir.
- (2) Madde 14 paragraf 1’de ve madde 15’de öngörülen durumlarda taşımacı yükü onları tasarruf etme hakkına sahip olan kişi hesabına derhal boşaltılabilir. Bunun üzerine taşıma işi sona ermiş sayılır. Ondan sonra taşımacı malı bu hakka sahip kişi adına koruma altına alır. Bununla beraber bunları üçüncü bir kişiye verebilir. Bu takdirde üçüncü kişinin seçiminde tedbirli davranmak dışında hiçbir sorumluluğu kalmaz. Sevk mektubuyla ilgili ödemelerin tahakkuku devam eder.
- (3) Mal çabuk bozulan cinsten ise veya durumları öyle gerektiriyor ise yahut ta depolama ödemeleri malın değeri ile uyumlu değilse taşımacı yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden talimat beklemeden onları satabilir. Ayrıca makul bir süre bitiminde bu malları tasarruf etme hakkına sahip kişiden üstesinden gelebileceği aksine talimat almamış ise başka durumlarda da malın satışına kalkışabilir.
- (4) Eğer mallar bu madde gereğince satılmış ise, satıştan elde edilen para yüke ait ödemeler çıktıktan sonra geriye kalan kısmı bunları tasarruf etme hakkına sahip kişiye verilir. Şayet bu ödemeler satıştan elde edilen paradan fazla ise taşımacı aradaki farkı tahsil etme hakkına sahiptir.
- (5) Satış halinde takip edilecek usul, malların satıldığı yerin kanun ve geleneklerine göre saptanır.

TAŞIMACININ SORUMLULUĞU**MADDE 17.**

- (1) Taşımacı, yükü teslim aldığı andan, teslim edinceye kadar, bunların kısmen veya tamamen kaybindan ve doğacak hasardan sorumludur.
- (2) Eğer kayıp, hasar veya gecikme istek sahibinin hatası veya ihmalden, taşımacının hatasından değil de, istek sahibinin verdiği talimattan, yüke has bir kusurdan yahut ta taşımacının önlemesine olanak bulunmayan durumlardan ileri gelmiş ise, taşımacı sorumlu tutulamaz.
- (3) Taşımacı taşımayı yapmak için kullandığı kusurlu taşıtları, bu taşıtı kiraladığı kişinin veya vekilinin yahut ta çalışanlarının hata ve veya ihmallerinden dolayı sorumludur.
- (4) Madde 18 paragraf 2 ila 5’ e uygun olmak üzere kayıp veya hasar durumları aşağıda belirtilen koşullardan bir veya birkaçının doğal sonucu olan özel risklerden doğmuş ise, taşımacı sorumlu tutulamaz.
 - a) Kullanılmasında anlaşmaya varılmış ve sevk mektubunda açıkça belirtilmiş olduğu üzere, madeni levha ile kullanılmış açık taşıtlar kullanılması.
 - b) Ambalajlanmadıkları veya kötü ambalajlandıkları zaman, özellikleri gereği fire veren veya hasara uğrayan malların ambalajlanmaması veya hatalı ambalajlanmış olması,

- c) Yükün gönderici, alıcı veya bunlar adına hareket eden kişiler tarafından alınması, taşınması, yüklenmesi, yığılması veya boşaltılması,
 - d) Özellikle kırılma, paslanma, çürüme, kuruma, normal fire yahut ta güve haşarattan kısmen veya tamamen zarar görebilecek malların özelliği,
 - e) Sandık veya paketlerin üzerindeki marka veya numaraların yetersiz veya hatalı oluşu,
 - f) Canlı hayvan nakli,
- (5) Kayıp, hasar ve gecikmeye neden olan faktörlerden bazıları bakımından bu maddeye göre sorumlu olduğu faktörlerin kayıp, hasar ve gecikmeye yaptıkları katkı oranında sorumlu olacaktır.

MADDE 18.

- (1) Kayıp, hasar ve gecikmenin madde 17 paragraf 2’de öngörülen nedenlerden birinden doğduğunu kanıtlamak taşımacıya aittir.
- (2) Taşımacı, durumun koşulları bakımından kayıp veya madde 17 paragraf 4’de öngörülen özel risklerin bir veya daha fazlasına atfedilebile bildiğini belirlediğin de, bunların bu nedenlerden ileri geldiği kabul edilir. Hak iddia eden kimse, kayıp veya zararın bu risklere kısmen veya tamamen bağlı olmadığını kanıtlamak hakkına sahiptir.
- (3) Anormal bir noksanlık veya sandık yahut ta paketlerde bir kaybolma olduğunda, kayıp veya hasarın madde 17 paragraf 4 (a)’ da belirtilen durumlarından ileri geldiği varsayımına dayanan hüküm uygulanmaz.
- (4) Eğer taşıma malın sıcağa, soğuğa ısı derecesindeki değişmelere ve rutubete karşı koruyacak şekilde donatılmış taşıtlarla, yapılıyorsa, taşımacı madde 17 paragraf 4 (d)’deki avantajından faydalanmayı talep edemez. Ancak, bu tür donanım seçilmesi ve kullanılması ile ilgili olarak kendisine düşen önlemleri aldığını ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtlarsa böyle bir istemde bulunabilir.
- (5) Taşımacı, kendisine düşen bütün önlemleri aldığını ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtladıkça madde 17 paragraf 4 (f)’deki avantajdan yararlanmayı isteyemez.

MADDE 19.

Yük kararlaştırılan zaman limiti içinde teslim edilmemiş ise veya kararlaştırılmış zaman limiti olmadığı hallerde, taşımanın normal süresi ve özellikle parçalı yüklerde tüm yükü bir araya getirmek için gerekli zaman, gayretli bir taşımacıya gerekli zamanı geçiyorsa teslimde gecikme var demektir.

MADDE 20.

- (1) Kararlaştırılan zaman limitinin sona ermesi izleyen 30 gün içinde veya kararlaştırılan zaman limiti yoksa taşımacının yükü almasından sonra 60 gün içinde yükün teslim edilmemiş olması, bunların kaybolduğuna kesin kanıt oluşturup ve bunun üzerine hak sahibi yükü kaybolmuş varsayacaktır.
- (2) Kaybolan eşya karşılığında tazminatını aldıktan sonra hak sahibi yazı ile başvurarak, tazminatın ödenmesini takip eden yıl içinde mallar bulunduğu takdirde kendisine bilgi verilmesini isteyebilir. Bu başvurunun alındığı kendisine yazı ile bildirilir.
- (3) Hak sahibi, kendisine bilgi verilmesini takiben 30 gün içinde, sevk mektubunda gösterilen ücretleri ödemesi ve ayrıca tazminatı geri ödemesi karşılığında malın kendisine teslim edilmesini isteyebilir. Fakat madde 23 ve uygulanabildiği taktirde madde 26’da belirtilen teslimattaki gecikmeler için tazminat isteme hakkı saklıdır.
- (4) Paragraf 3’de öngörülen 30 gün içinde 2’inci paragrafta belirtilen isteğin yapılmaması veya talimatın verilmemesi halinde yahut ta tazminatın ödenmesinden sonra mal bir yıldan fazla zaman geçmeden bulunmadığı takdirde taşımacı bunların buldukları ülke yasalarına göre kullanır.

MADDE 21.

Mal alıcıya taşıyıcı tarafından taşıma anlaşmasına göre “teslimdeki ödeme” tutarı tahsil edilmeksizin teslim edilmiş ise, bu durumda taşıyıcı, göndericiye karşı “teslimdeki ödeme” tutarını aşmayacak miktarda ve alıcıya karşı dava açma hakkını kaybetmeksizin tazminat ödemekle yükümlüdür.

MADDE 22.

- (1) Gönderici taşımacıya yük verdiğinde, kendisine tehlikenin gerçek özelliklerini bildirir ve gerekiyorsa alınacak önlemleri belirtir. Eğer bu bilgiler sevk mektubuna yazılmamış ise, bu yükü taşımanın oluşturduğu tehlikenin gerçek içeriğini taşımacının bildiği başka yollarla kanıtlamak gönderici veya alıcıya düşer.
- (2) Bu maddenin 1’nci paragrafında belirtilen durumlarda taşımacının tehlikeli olduğunu bilmediği tehlikeli yük, taşımacı tarafından herhangi bir yerde veya zamanda boşaltabilir veya imha edilebilir veya tazminat talep etmeksizin zararsız hale getirilebilir. Bundan başka gönderici bu çeşit yükün taşınmak üzere tesliminden veya taşınmasından doğacak bütün zarar ve ziyandan sorumludur.

MADDE 23.

- (1) Bu sözleşmenin hükümleri gereğince bir taşıyıcı, yükün kısmen veya Tamamen kaybından dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulduğundan, bu tazminat yükün taşınmak üzere kabul edildiği yer ve zamandaki kıymetine göre hesaplanır.
- (2) Malın kıymeti, ticaret borsası fiyatına göre saptanır. Eğer böyle bir fiyat Yoksa geçerli piyasa fiyatlarına göre bir tespit yapılır. Eğer ne ticaret borsası fiyatı ne de geçerli piyasa fiyatı mevcutsa tespit, aynı cins ve kalitedeki malların normal kıymetine göre yapılır.
- (3) Bununla beraber, tazminat, eksik brüt ağırlığın kilogramı başına 8.33 Hesap birimini aşmayacaktır.
- (4) Yükün taşınması dolayısıyla ödenen taşıma ücreti, gümrük resimleri ve Diğer ödemeler de, malın tamamen kaybedilmesi halinde tamamen ödenir. Kısmen kaybolma halinde ise karşılaşılan zarar oranında ödeme yapılır. Bunlar dışında başka tazminat ödenmez.
- (5) Gecikme halinde, hak sahibi zarar ve ziyanın bundan ileri geldiğini Kanıtlarsa, taşımacı bu zarar ve ziyan için taşıma ücretini geçmemek üzere tazminat öder.
- (6) Madde 24 ve 26 gereğince malın değeri veya teslimde özel faiz beyan Edilmiş ise daha yüksek tazminat istenebilir.
- (7) Bu sözleşmede belirtilen hesap birimi, Uluslar arası Para Fonunca tarif edildiği gibi “Özel Çekme Hakkı” (SOR) dır. Bu anlaşmanın 3 sayılı fıkrada belirtilen meblağı olayla ilgilenen mahkemenin bulunduğu Devletin Ulusal parasına, karar tarihinde veya taraflar arasında mutabık kalınan tarihte cari kur değeri üzerinden tahvil edilecektir. Özel Çekme Hakkı için uygulanacak, Uluslar arası Para Fonuna üye olan bir Devletin ulusal parasının değeri, Uluslar arası Para Fonu tarafından kendi muamele ve işlemleri için anılan tarihte geçerli, değerlendirme yöntemine uygun olarak hesaplanacaktır.
- (8) Bununla beraber, Uluslar arası Para Fonuna üye olmayan ve kanunları, bu maddenin 7 sayılı fıkrasında belirtilen hükümlerin uygulanmasına, müsait olmayan bir Devlet, CMR’ nin Protokolünü onayladığı veya ona

katıldığı tarihte veya bunu müteakip herhangi bir zamanda, ülkesinde uygulanacak, bu maddenin 3 sayılı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe ait sınırın, 25 parasal birim olacağını beyan edebilir. Bu fıkrada sözü edilen parasal birim, 900 ayar altının 10/31 gramına tekabül eder. Bu fıkrada belirtilen meblağın ulusal paraya tahvili, ilgili Devletin Kanunlarına uygun şekilde yerine getirilecektir.

- (9) Bu maddenin 7.paragrafının son cümlesinde belirtilen hesaplama ile bu maddenin 8 sayılı fıkrasında sözü edilen tahvil, bu fıkralarda hesap birimi olarak ifade edildiği şekliyle bu maddenin 3 sayılı fıkrasının meblağı için, Devletin ulusal parası üzerinden, mümkün olduğu kadar gerçek değeri ifade edecek şekilde yerine getirilecektir. CMR' ye eklenen Protokolün 3 sayılı maddesinde sözü edilen bir belgenin tevdi edilmesinde ve de bu maddenin 7 veya 8 paragraflarında herhangi, bir değişikliğin yapılması, halinde, Devletler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine duruma göre bu maddenin 7.fıkrası uyarınca yapılan hesaplama şeklini veya bu maddenin 8.paragrafına uygun olarak yapılan tahvil sonucunu bildirecektir.

MADDE 24.

Gönderici anlaşmaya varılacak belirli bir ücret karşılığında sevk mektubunda madde 23, paragraf 3'de belirtilen sınırı geçen bir değer beyan edebilir. Bu takdirde, beyan edilen değer bu sınırın yerine geçer.

MADDE 25.

- (1) Hasar durumunda taşımacı, yükün madde 23 paragraf, 1,2 ve 4 gereğince belirlenen değerine göre hesaplanmış kıymetten düşme karşılığı olan bedeli öder.
- (2) Ancak tazminat şu miktarları aşamaz:
 - a) Eğer gönderilen malın tamamı hasara uğramış ise, tamamı kaybolduğunda ödenmesi gereken miktar,
 - b) Eğer gönderilen yükün bir kısmı hasara uğramış ise, eksilen kısmı için ödenmesi gereken miktar.

MADDE 26.

- (1) Kaybolma, hasar veya kararlaştırılan zaman limitinin aşılması halinde gönderici, belirlenecek bu ücret ödemesi karşılığında, teslim süresi için ödenecek özel faizin miktarını tayin eder ve bunu sevk mektubuna yazar.
- (2) Teslim süresi için özel bir faiz ödeneceği beyan edilmiş ise, 23, 24 ve 25'inci maddelerde öngörülen tazminattan ayrı olarak, kanıtlanan fazla zarar ve hasar için beyan edilen miktara kadar tazminat istenebilir.

MADDE 27.

- (1) Hak sahibi ödenecek tazminat için faiz isteyebilir. Yılda %5 üzerinden hesap edilecek bu faiz ödeme isteğinin yazılı olarak, taşımacıya gönderildiği tarihten başlar. Böyle bir istekte bulunulmamış ise, tahakkuk dava açıldığı tarihten itibaren yapılır.
- (2) Tazminatın hesaplanmasında asıl olan unsurlar ödemenin istendiği ülke parası ile ifade edilmediği zaman, söz konusu tazminatın o ülke parasına çevrilmesi, ödemenin yapılacağı gün ve yerde uygulanan kura göre saptanır.

MADDE 28.

- (1) İlgili yasaya göre, bu sözleşmeye göre yapılan taşımadan oluşan zarar, hasar veya gecikme, mukavele dışı bir isteme yol açtığı hallerde taşımacı, sorumluluğunu kaldıran veya ödeyeceği tazminatı tespit eden yahut ta sınırlayan bu Sözleşme hükümlerinden yararlanabilir.
- (2) Madde 23’de belirtilen koşullara, göre taşımacının sorumlu olduğu kişilerden birinin zarar, hasar veya gecikmeden dolayı, mukavele dışı sorumluluğu söz konusu olduğu hallerde, bu kişi taşımacının sorumluluğunu kaldıran veya ödeyeceği tazminatı tespit yahut ta sınırlayan Sözleşme hükümlerinden yararlanabilir.

MADDE 29.

- (1) Hasar, taşımacının kendi kötü hareketinden veya davaya bakan mahkemenin kararı ile isteyerek kötü harekete eşdeğer sayılan kusurundan ileri gelmiş ise taşımacı, sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan yahut ta kanıt yükünü karşı tarafa yükleyen bu maddenin hükümlerinden yararlanamaz.
- (2) Bilerek kötü hareket veya kusur taşımacının vekil veya çalışanları tarafından görevleri sırasında işlenmiş ise, aynı hüküm uygulanır. Bundan başka, böyle bir durumda adı geçen vekiller, çalışanlar ve diğer kişiler kişisel sorumlulukları yönünden 1 nci paragrafta belirtilen bu bölüm hükümlerinden yararlanamazlar.

V.BÖLÜM**İSTEM VE DAVALAR****MADDE 30.**

- (1) Alıcı, taşımacı ile beraber durumlarını kontrol etmeden, veya ziyan ve hasarın açıkça görüldüğü hallerde teslim anında veya açıkça görülmediği hallerde teslimden yedi gün içinde (Pazar günleri ve resmi tatiller hariç) durumu kendisine bildirmeden malı teslim ederse, bu husus onun yükü sevk mektubunda belirtildiği şekilde aldığına kanıt oluşturur. Açıkça gözükmeyen ziyan veya hasarlarda bildirme yazılı olarak yapılacaktır.
- (2) Mal alıcı ve taşımacı tarafından kontrol edildikten sonra, bu kontrolün sonucuna uymayan kanıtlar ancak açıkça görülmeyen ziyan ve hasarlar için kabul olunabilir. Ancak bunun için alıcının kontrolden sonra yedi gün içinde (Pazar ve resmi tatil dışında) durumu yazılı olarak taşımacıya yazılı olarak bildirmesi gerekir.
- (3) Yük alıcının kullanımına verildiği tarihten sonraki 21 gün içinde durum yazılı olarak taşımacıya bildirilmemiş ise, teslimdeki gecikmeler için tazminat ödenmez.
- (4) Bu maddedeki zaman limitlerini hesap ederken duruma göre teslim tarihi, kontrol tarihi, veya yükün alıcıya verildiği tarih sayılmayacaktır.
- (5) Gerekli tetkik ve kontrolleri yapmak için taşımacı ve alıcı birbirlerine makul her kolaylığı göstereceklerdir.

MADDE 31.

- (1) Bu sözleşmeye göre yapılan taşımalardan ortaya çıkan davalarda davacı taraflar arasında anlaşma ile belirlenmiş, Akit taraf mahkemelerinde dava açılabilir. Ayrıca şu ülke mahkemelerinde de dava açılabilir.
 - a) Davalının mutadan ikamet ettiği veya taşıma mukavelesinin akdedildiği esas iş yerinin veya şubesinin veyahut ta acentesinin bulunduğu yerlerde,
 - b) Taşımacının yükü aldığı veya teslim yeri olarak gösterilen yerlerde,
- (2) Bu maddenin 1 nci paragrafı ile ilgili olarak bir dava yine aynı paragrafta göre yetkili olan bir mahkemede görülmekte ise veya böyle bir mahkeme tarafından bir taleple ilgili olarak karar verilmiş ise, aynı nedenlerle aynı taraflar arasında yeni bir dava açılmaz. Ancak ilk davanın açıldığı ülkede yerine getirilemiyor ise, bu hüküm uygulanamaz.
- (3) Bir akit ülkedeki bir mahkemenin 1 nci paragrafta sözü geçen bir dava ile ilgili olarak verdiği karar, o ülkede yerine getirilebiliyor ise ilgili ülkedeki formaliteler tamamlanır tamamlanmaz, diğer akit ülkelerin her birinde de yerine getirilebilir olacaktır. Bu formaliteler davanın yeniden görülmesine olanak sağlamaz.
- (4) Bu maddenin 3 üncü paragrafındaki hükümler mütenakıs kararlara gıyaben verilen kararlara ve mahkeme emriyle yapılan ödemelere uygulanır. Fakat ara kararlarına veya istemi tamamen veya kısmen reddedilen davacıya ödemelere ilaveten yüklenen tazminatlara uygulanmaz.
- (5) Bu sözleşme gereğince taşımalardan doğan davalarda, akit ülkelerde oturan veya işyerleri bu ülkelerde olan akit ülke vatandaşlarından giderlere karşılık teminat istenemez.

MADDE 32.

- (1) Bu sözleşme gereğince yapılan taşımalardan doğacak davaların bir yıl içinde açılması gerekir. Ancak, bilerek kötü hareket veya mahkeme tarafından bilerek kötü hareket olarak kabul edilen kusurlarda, bu süre üç yıldır ve şu tarihlerde başlar:
 - a) Teslimde kısmi kayıp, hasar veya gecikmelerde, teslim tarihinden itibaren,
 - b) Tam kayıplarda, kararlaştırılan zaman limiti bitiminden 30 gün sonra kararlaştırılmış zaman limiti yoksa yükün taşıyıcı tarafından teslim alınmasından sonraki 60'ıncı günde,
 - c) Bütün diğer durumlarda, taşıma mukavelesinin akdedildiği tarihten sonraki üç aylık dönemin sonunda,Limit döneminin işlemeye başladığı gün bu döneme dahil edilmeyecektir.
- (2) Yazılı bir istem, taşımacı bunu yazılı bildiri ile geri çevirip, ona ilişik belgeleri de iade edinceye kadar zaman limitini erteler. Talebin bir kısmı kabul edildiği takdirde zaman süresi anlaşmazlık konusu olan istek için tekrar devam etmeye başlar. İstem alınıldığını, cevap verildiğini ve belgelerin gönderildiğini kanıtlamak, bu durumlara güvenen tarafa aittir. Aynı gayeyle yapılan başka istemler için zaman süresi ertelenemez.

- (3) Yukarıdaki 2'nci paragraf hükümlerine bağlı olarak, zaman limitinin uzatılması, davaya bakan mahkemenin kararlarına göre düzenlenir. Bu karar aynı zamanda yeniden dava açma haklarını da düzenler.
- (4) Zaman aşımı ile düşen dava açma hakkı, karşıt istek veya vereceğini alacağına sayışma yoluyla kullanılmaz.

MADDE 33.

Taşıma mukavelesi, bir mahkeme heyetine yetki veren bir madde içerebilir. Ancak bu karar hâkimler heyetinin bu sözleşmeyi uygulamasını içermelidir.

VI. BÖLÜM**TAŞIMACILAR TARAFINDAN ORTAKLAŞA YAPILAN TAŞIMALARLA İLGİLİ HÜKÜMLER.****MADDE 34.**

Tek bir mukaveleyle düzenlenen taşıma, karayolu taşımacıları tarafından ortaklaşa yapıldığında, tüm taşımının yapılmasından her biri sorumludur. İkinci taşımacı ile onu takip eden taşımacılar, malları ve sevk mektubunu kabul etmiş olmaları dolayısıyla ve sevk mektubundaki koşullar altında anlaşmaya katılış olurlar.

MADDE 35.

- (1) Yükü bir önceki taşımacıdan kabul eden taşımacı, kendisine imzalı ve tarihli bir makbuz verir. İsmi ve adresini sevk mektubunun ikinci nüshasına yazar. Gerekirse sevk mektubu ve makbuzu madde 8 paragraf 2'de anılan çekinceyi de yazar.
- (2) Ortaklaşa taşımacılar arasındaki ilişkilere madde 9 hükümleri uygulanır.

MADDE 36.

Aynı taşıma mukavelesine dayalı istekle ilgili olarak açılan bir davada ileri sürülen karşıt bir istek veya vereceğini alacağına sayışma halleri dışında kayıp, hasar veya gecikme sorumluluğu ile ilgili davalar ancak birinci taşımacının, sonuncu taşımacının veya kayıp, hasar veya gecikmenin olduğu sırada taşıma işini yapmakta olan taşımacının aleyhine açılabilir. Bu taşımacılardan birkaçı aleyhine aynı zamanda dava açılması mümkündür.

MADDE 37.

Bu sözleşme hükümleri gereğince tazminat ödemiş taşımacı, bu tazminat üzerinden ödediği faiz ve yaptığı sarflarla birlikte tazminatı, taşımaya katılmış olanlardan şu koşullara göre geri almak hakkına sahiptir.

- a) Ziyan ve hasardan sorumlu olan taşımacı ister kendisi ister başka bir taşımacı tarafından ödensin, tazminatı tek başına yüklenmek zorundadır.
- b) Ziyan veya hasar iki veya daha çok taşımacının fiilinden ileri geldiği zaman bunlardan her biri sorumluluktaki hissesi oranında bir meblağı ödeyecek, mesuliyeti paylaşmak mümkün olmadığı takdirde, taşıma ücreti oranında sorumlu olacaktır.
- c) Ziyan ve hasar için sorumluluğun hangi taşımacıya yükleneceği belirlenemez ise, tazminat tutarı b) fıkrasında öngörüldüğü üzere bütün taşımacılar arasında paylaşılacaktır.

MADDE 38.

Taşımacılardan biri borçlarını ödemeyecek durumda ise, ödenmesi gereken tazminat payı taşıma karşılığında alacakları ücretler oranında diğer taşımacılar arasında bölüştürülecektir.

MADDE 39.

- (1) Dava ile ilgili tebligat yapıldıktan ve kendisine savunma hakkı verildikten sonra, tazminatın miktarı mahkeme kararı ile saptanmış ise 37 ve 38'nci maddeler gereğince bir istem karşısında kalan taşımacı, bu istemi yapan taşımacının yaptığı ödemenin yerinde olup olmadığını tartışma konusu yapamaz.
- (2) Parasını geri alma hakkını mahkeme yoluyla elde etmek isteyen taşımacı, ilgili taşımacıların birinin ikamet ettiği esas işyerinin veya şubesinin veyahut ta acentesinin bulunduğu ülkenin yetkili mahkemesine başvurabilir. İlgili bütün taşımacılar aynı davada davalı olarak gösterilebilir.
- (3) 37 ve 38. maddelerde öngörülen davalarla ilgili olarak verilecek kararlarda madde 31 paragraf 3 ve 4 hükümleri uygulanır.
- (4) Taşımacılar arasındaki davalarda madde 32 hükümleri uygulanır. Bununla beraber, zaman aşımı ya bu anlaşma gereğince ödenmesi gereken tazminatın miktarını tayin eden son mahkeme kararı tarihinden yahut ta böyle bir karar yoksa ödeme tarihinden itibaren başlar.

MADDE 40.

Taşımacılar 37 ve 38.maddelerde yazılanlar dışında kendi aralarında bağlayıcı hükümler üzerinde anlaşmada serbesttirler.